

З 01.05.1886 – єпископ Воронежський і Задонський. Перебуваючи на каф-рі у Воронежі, активізував церк. будівництво. 06.06.1887 освятив новий храм в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці в Дивногорському Успенсько-Богородицькому монастирі (нині – в Лискінському р-ні Воронежської обл. РФ), 24.05.1888 – церкву Св. Олександра Невського у слоб. Олексіївці Бірючинського пов. (нині – місто в Белгородській обл. РФ). Опікуючись організацією святкування у Воронежі 900-річчя Хрещення Руси (червень-липень 1888), ініціював зведення собору Св. Володимира – «храму-пам'ятника» за взірцем моск. храму Христа Спасителя (рішення про будівництво було ухвалено міськ. думою 30.06.1888, однак активна робота розпочалася лише у 1894). Виявив себе благодійником та організатором церковно-доброчинної діяльності. Був попечителем Воронежського Братства святителів Митрофана та Тихона. 19.05.1889 виклопотав у Св. Синоді дозвіл на створення в с. П'ятницькому Бірючинського пов. (нині – Волоконського р-ну Белгородської обл. РФ) Микола-Тихвинського жін. монастиря з притулком для дівчат-сиріт та богадільнею для жінок похилого віку.

Зажив репутації суворого аскета і безсрібника. Упродовж багаторічного духовного служіння мав численні церк. і держ. відзнаки, найвищі з яких – ордени Св. Анни 1-го ступ. (24.03.1885) та Св. Володимира 2-го ступ. (01.04.1890).

Помер у Воронежі на 69-му році життя від черевного тифу. Був похований у Благовіщенському соборі Свято-Митрофанового монастиря. Після зруйнування монастиря (у серпні 1956) перепохований на міському («Комінтернівському») кладовищі м. Воронежа. У 1993 рештки В. перенесено на кладовище Воронежського Акатового в ім'я Св. Алексія, митрополита Московського, жін. монастиря.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – №№ 59/4, 1074, 2076; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 3456, 3457; ГА Воронежской обл. – Ф. 19. – Оп. 1. – Д. 1301.

Веніамін
(Смирнов)

Опубл. дж.: Кончина преосвященного Вениамина // ПрибЦВ. – 1890. – № 22. – С. 728; Климент, иером. Кончина и погребение преосвященного Вениамина, епископа Воронежского и Задонского // Воронежские Ев. – 1890. – № 11. – Ч. неофиц. – С. 483–515; Памяти почившего Воронежского архипастыря, преосвященного Вениамина // Там само. – № 13. – Ч. неофиц. – С. 587–591; Киркор В. Вениамин, епископ Воронежский // Там само. – 1891. – № 13. – Ч. неофиц. – С. 452–457; № 14. – С. 493–497; Певницкий В. Ф. Мои воспоминания. II. Студенческие годы. 1851–1855 г. – К., 1911. – С. 30–31.

Літ.: Новиков Н. Н. Епископы Пермские и Екатеринбургские : хронол. справка // Труды Пермской ученой архивной комиссии. – Пермь, 1903. – Вып. 3. – С. 156–158; Агафонов П. Епископы Пермской епархии. 1383–1918 гг. : краткий биограф. справочник. – Пермь, 1993. – С. 60; Воронежские архипастыри от свт. Митрофана до наших дней : историко-биограф. очерки. – Воронеж, 2003. – С. 288–291; Акинъшин А. Вениамин (Смирнов Василий Михайлович) // ПЭ. – Т. 7. – М., 2006. – С. 647–648.

А. В. Стародуб

ВЕРЖБОЛОВИЧ Михайло Йосипович [рос. Вержболович Михаил Осипович] (31.08[12.09].1861–12[25].07.1911), випускник КДА – педагог, психолог, богослов, історик духовної освіти.

Нар. у с. Барань Борисівського пов. Мінської губ. (нині – місто в Оршанському р-ні Вітебської обл. Республіки Білорусь) у сім'ї

священика. Дитячі роки провів у м-ку Холопеничі того ж пов. (нині – пгт Крупського р-ну Мінської обл. Республіки Білорусь), де його батько служив у новозбудованому Свято-Успенському храмі.

Після закінчення Мінських ДУ (1871–77) та ДС (1877–83) навчався у КДА (1883–87), де здобув ступ. канд. богослов'я (рішення Ради КДА від 12.06.1887 затверджено митрополитом Київським і Галицьким *Платоном* (Городецьким) 27.07.1887). Рукопис канд. твору «Пророческое служение в Израильском (десятиколенном) царстве», схвально оцінений Радою КДА на підставі відгуку доц. Ф. Я. Покровського, зберігається у ІР НБУВ.

З 16.08.1887 до 16.08.1888 перебував у КДА у статусі професорського стипендіата, спеціалізуючись із філос. наук (зокрема з психології) під керівництвом проф. Д. В. *Поснехова*. За рівнем підготовленості був визнаний гідним обійняти каф-ру психології в одній із духовних академій, однак через брак вакансій після закінчення терміну стипендіатства отримав призначення на посаду викладача словесності та історії рос. літери Таврійської ДС (з 05.08.1888). Невдовзі був переведений на аналогічну посаду до Мінської ДС (з 07.08.1889).

Протягом 1889–91 надрукував у ж-лі «Труды Киевской духовной академии» та окремим виданням (К., 1891) монографію «Пророческое служение в Израильском (десятиколенном) царстве» (на матеріалах доопрацьованого і доповненого канд. твору). 17.08.1891 подав її до Ради КДА на здобуття магістерського ступ. За результатами захисту на публічному засіданні Ради, що відбувся 15.04.1892 за участю офіц. опонентів проф. Ф. Я. Покровського та проф. С. М. *Сольського*, удостоєний ступ. магістра богослов'я (затверджений указом Св. Синоду від 11.06.1892). Рішенням Ради КДА від 30.10.1892 працю В. було відзначено академ. Макаріївською премією за кращі друковані твори вихованців.

У 1895–1911 обіймав посаду викладача філос. наук та педагогіки Моск. ДС. Пара-

лельно читав психологію та педагогіку в чол. Імп. ліцеї в пам'ять цесаревича Миколи, жін. Олександровському ін-ті, приватних жін. гімназіях К. К. Алелекової та Л. Д. Єжової. Як знавець давніх мов брав участь у роботі синодальної комісії з перекладу рос. мовою Житій Святих. У 1896–1908 був членом ради Моск. Кирило-Мефодіївського братства, яке опікувалося церковнопарафіяльними школами Моск. єпархії.

Навесні 1911 переніс тяжку онкологічну операцію. Останні дні провів у Мінську, де помер на 50-му році життя. Похований на Сторожовському кладовищі (зруйноване наприкінці 1940-х).

В. був відомий як автор праць з богослов'я, психології та педагогіки, надрукованих у ж-лах «Вера и разум», «Минские епархиальные ведомости», «Московские церковные ведомости», «Душеполезное чтение», «Народное образование», а також виданих окремими накладками. Збагатив правосл. біблієзнавчу літ-ру цілісним і ґрунтовним аналізом історії служіння старозавітних ізраїльських пророків, розглянутої з урахуванням політ., реліг., моральних та ін. аспектів їхньої діяльності. Здійснив одну з перших спроб систематичного огляду історії психології в Росії ХІХ ст. Присвятив низку праць аналізу несвідомих і підсвідомих явищ психіки, звернувшись до вивчення спиритизму, окультизму та телепатії. У царині педагогіки спеціально займався проблемами дидактики, реліг. і морального виховання в родині та школі. До 100-річного ювілею Мінської ДС підготував 3-томний нарис її історії, що досі залишається у наук. обігу (1-й і 2-й т. вийшли друком окремими виданнями; 3-й т. – обсягом 300 с. – надрукований у ж-лі «Минские епархиальные ведомости» за 1896–1902).

У пам'яті колег та учнів залишився талановитим і надзвичайно ерудованим педагогом, сумлінним трудівником на ниві освіти і науки, світлою і доброзичливою людиною.

Осн. тв.: Слово в день поминовения Петра Моги-
лы и других благотворителей Академии и всех учив-
ших и учившихся в ней // ТКДА. – 1887. – № 2. –
С. 202–213; Пророческое служение в Израильском (де-
сятиколенном) царстве. – К., 1891. – V, IV, 375 с.; Пра-
вославное, римо-католическое и лютеранское учение
о первобытном состоянии человека // Минские Ев. –
1891. – № 15. – Ч. неофиц. – С. 401–417; № 16. – Ч. не-
офиц. – С. 437–454; № 17. – Ч. неофиц. – С. 457–470;
Характер чудес Иисуса Христа и их доказательное
значение // Там само. – 1892. – № 15. – Ч. неофиц. –
С. 425–437; № 16. – Ч. неофиц. – С. 451–457; № 17. – Ч.
неофиц. – С. 483–490; История Минской духовной се-
минарии. – Вып. 1. Дореформенный период. – Минск,
1893. – [2], II, 186 с.; Вып. 2. 1817–1840 гг. – Минск,
1896. – [2], II, 304 с.; Обзор главнейших направлений
психологии текущего столетия. – Х., 1893. – 84 с.; Сто-
летний юбилей Минской духовной семинарии //
Минские Ев. – 1893. – № 11. – Ч. неофиц. – С. 273–290;
Обзор главнейших направлений русской психоло-
гии. – Х., 1895. – [2], 299 с.; Психологические основания
религии // ВиР. – 1898. – № 20. – С. 189–200; Спири-
тизм пред судом науки и христианства. – М., 1900. –
[2], 54 с.; 2-е изд., доп. – СПб., 1903. – 80 с.; Мир таин-
ственных явлений. – М., 1902. – 80 с.; 2-е изд. – СПб.,
1904. – 112 с.; Современный оккультизм в его основах
и научном приложении // ВиР. – 1902. – № 19. –
Отд. 2. – С. 233–250; № 20. – Отд. 2. – С. 291–328; Что
такое чудо? – М., 1905. – 24 с.; Записки по дидактике. –
Минск, [1911]. – 39 с.; 2-е изд. – Сергиев Посад, 1912. –
40 с.; Задачи, условия и средства нравственного вос-
питания в семье и школе // Минские Ев. – 1911. –
№ 16. – Ч. неофиц. – С. 506–531.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 1278; Ф. 304. – Дис.
1060; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 7991, Оп. 3. –
Спр. 2009, 2073, 2076, 2087.

Опубл. дж.: Извлечение из протоколов Совета Ки-
евской духовной академии за 1886–1887 учебный
год. – К., 1887. – С. 148–152, 249–250, 260; Извлечение из
протоколов Совета Киевской духовной академии за
1887–1888 учебный год. – К., 1888. – С. 23, 232, 234–235;
Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной
академии за 1888–1889 учебный год. – К., 1888. – С. 13–
14, 16; Извлечение из протоколов Совета Киевской ду-
ховной академии за 1891–1892 учебный год. – К.,
1892. – С. 124–133; Извлечение из протоколов Совета
Киевской духовной академии за 1892–1893 учебный
год. – К., 1893. – С. 46–47; *Вержболович М. О.* Речь, ска-
занная в публичном собрании Совета Киевской ду-
ховной академии пред защитой магистерской диссер-
тации на тему: «Пророческое служение в Израиль-
ском (десятиколенном) царстве» 15 апреля 1892 года
// Минские Ев. – 1892. – № 13. – Ч. неофиц. – С. 361–
371; *Скрынченко Д.* Памяти М. О. Вержболовича //
Минские Ев. – 1911. – № 15. – Ч неофиц. – С. 463–466;
Зверев И. Речь, сказанная в Минской кладбищенской
церкви при погребении преподавателя Московской
духовной семинарии Михаила Осиповича Вержболо-
вича // Там само. – С. 466–468; Речь, сказанная свя-
щенником Лавром Васюковичем пред отпеванием
Михаила Осиповича Вержболовича // Там само. –

С. 468–469; Еще памяти М. О. Вержболовича // Там
само. – 1911. – № 16. – Ч неофиц. – С. 529–531; *Никанор,*
иером. Светлой памяти почившего учителя // Моск.
церк. ведомости. – 1911. – № 33. – С. 678–682; Памяти
дорогого и незабвенного учителя Михаила Осипови-
ча Вержболовича. [Некролог и речь С. И. Голощапо-
ва]. – М., 1912. – 8 с.

Літ.: *Колубовский Я. Н.* Философский ежегодник.
Год 1-й : 1893. – М., 1895. – С. 31–32; Вержболович Ми-
хаил Осипович // ПБЭ. – Т. III. – Пг., 1902. – Стлб.
307–308; *Мень А., прот.* Библиологический словарь. –
Т. 1. – М., 2002. – С. 204; *Щеглов Г. Э.* Вержболович Ми-
хаил Осипович (Иосифович) // ПЭ. – Т. 7. – М., 2004. –
С. 713–714.

М. Л. Ткачук

ВЕСЕЛИНОВИЧ Стефан [серб.
Веселиновић Стеван] (27.07[08.08].1866–
25.02[10.03].1915), протоієрей, випускник
КДА – священнослужитель Серб. Правосл.
Церкви, церк. педагог, богослов. Брат відо-
мого серб. письменника Янко Веселиновича
(серб. Веселиновић Јанко, 1862–1905).

Нар. у с. Глоговац (нині – у складі общи-
ни Богатич, Мачванський округ, Сербія) в
сім'ї священика. Закінчив початкову школу
в с. Глоговац, нижчу гімназію в м. Шабац
(нині – адм. центр Мачванського округу) та
Белградську ДС. У 1885–89 навчався у КДА,
де згідно з рішенням академ. Ради від
13.06.1889, затвердженим Св. Синодом
24.10.1889, здобув ступ. канд. богослов'я без
права на пед. діяльність у духовних навч. за-
кладах Рос. імперії (причиною цього обме-
ження був незадовільний бал, отриманий
В. на іспиті з лат. мови). Рукопис канд. твору
В. «Очерк истории Ипекской кафедры (в
Старой Сербии)», позитивно оцінений Ра-
дою КДА на підставі відгуків проф. І. Г. Ма-
лишевського та проф. В. М. Малініна, зберіга-
ється у ІР НБУВ.

Після закінчення КДА повернувся до
Сербії; невдовзі склав професорський іспит.
З 1890 – професор Белградської ДС, де в різ-
ні роки викладав догматичне богослов'я, бі-
блійну історію, історію Серб. Правосл.
Церкви, історію серб. літ-ри, патрологію,
слов'ян. мову. У 1897–1900 був депутатом
Народної Скупщини Сербії. У 1900 в